

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Basın Birimi

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

Tematik Bilgi Notu – Gizli Tutuklama Yerleri

Haziran 2016

Bu tematik bilgi notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve ayrıntılı bilgiler içermemektedir.

Gizli Tutuklama Yerleri

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Tarafından Değerlendirilen "Teslim etme" Olarak Adlandırılan İlk Dava

El-Masri/"Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti"

13 Aralık 2012 (Büyük Daire)

Bu davada, Lübnan asıllı bir Alman vatandaşı, 23 gün boyunca Skopje'nin bir otelinde tutulmuş, tek başına konulmuş, sorgulanmış, kötü muameleye maruz kalmış olduğunu ve akabinde, dört aydan fazla bir süre boyunca başka kötü muamelelere maruz kaldığını, Afganistan'da gizli bir tutukevine kendisini götürerek Amerika Birleşik Devletlerinin CIA ajanlarına teslim edildiğini, gizli "teslim etme" operasyonunun mağduru olduğunu iddia etmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, başvuranın olaylara ilişkin anlatımının her türlü makul şüphenin ötesinde ortaya konulduğu ve ülke sınırları içerisinde ve bir mahkeme kararı olmaksızın "teslim edilmesi" çerçevesinde Amerikan makamlarına götürülmesinin ardından ilgilinin maruz kaldığı işkence eylemlerinden ve kötü muameleden "Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti'nin" sorumlu tutulması gerektiği kanısına varmıştır.

Mahkeme, başvuranın Skopje'de bulunan bir otelde tutulması esnasında maruz kaldığı insanlık dışı, aşağılayıcı muameleler, Skopje Havaalanında maruz kaldığı ve işkence olarak nitelendirilmesi gereken kötü muameleler ve başvuranın Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı başka muamelelere maruz kalma riskine yol açacak şekilde Amerikan makamlarına teslim edilmesi nedeniyle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin (işkence ve insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamelelerin yasaklanması) ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Öte yandan Mahkeme, başvuranın dile getirdiği kötü muamele iddiaları hakkında "Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti" tarafından etkin bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle Sözleşme'nin **3. maddesinin** ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Ayrıca Mahkeme, başvuranın Skopje'de bir otelde 23 gün boyunca tutulması ve daha sonra, Afganistan'da tutulması ve ayrıca, başvuran tarafından dile getirilen keyfi tutuklamaya ilişkin iddialar hakkında etkin bir soruşturma yapılmaması nedeniyle Sözleşme'nin **5. maddesinin ihlal edildiği** (özgürlük ve güvenlik hakkı) sonucuna varmıştır.

Son olarak Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ve Sözleşme'nin **13. maddesinin ihlal edildiği** (etkili başvuru hakkı) sonucuna varmıştır.

Mahkeme'nin Yakın Tarihte/Zamanda Verdiği Kararlar

Al Nashiri/Polonya ve Husayn (Abu Zubaydah)/Polonya

24 Temmuz 2014

Söz konusu iki dava, terör eylemlerinde bulduklarından şüphe duyulan iki kişinin gizli şekilde tutuklanmasına, işkenceye ve kötü muameleye maruz kalmalarına ilişkin iddialar ile ilgilidir. Hâlihazırda Amerika Birleşik Devletleri'nin Küba'daki Guantanamo Bay Deniz Üssünde tutulan söz konusu iki başvuran, Polonya'da CIA'nin "gizli yerlerinde" tutulduklarını ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar bilhassa, Polonya'nın kasten yasal dayanak bulunmaksızın, denetim yapılmaksızın ve aileleriyle en ufak irtibat kurmaksızın, Stare Kiejkuty Üssünde sırasıyla altı ve dokuz ay boyunca gizli olarak tutulmaları konusunda CIA'ya izin verdiğini iddia etmişlerdir. Başvuranlar, başka kötü muameleye maruz kalmalarına ve yeniden gizli olarak tutuklanmalarına ilişkin gerçek bir risk bulunmasına rağmen, , adil bir yargılamadan yoksun bırakılacakları bir yargı yetkisi altında kalmalarına imkân vererek, Polonya'nın bilerek Polonya topraklarından nakledilmelerine izin vermesinden şikâyet etmişlerdir. Son olarak başvuranlar, maruz kaldıkları kötü muameleleri, tutuklanmalarını ve Polonya topraklarından nakledilmelerini kapsayan koşullar hakkında Polonya makamları tarafından etkin bir soruşturmanın yürütülmediğini iddia etmişlerdir.

Mahkeme, elinde bulunan delil unsurlarını dikkate alarak, başvuranların Polonya'da tutuklanmış olduklarına dair iddiaların yeterince ikna edici olduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme, Polonya'nın, teslim, gizli tutuklama ve kendi topraklarında CIA tarafından sorgulama operasyonlarının düzenlenmesi ve faaliyete geçirilmesi konusunda işbirliğinde bulunduğu ve kendi topraklarında CIA'nın bu tür insanları tutuklamasına izin vererek, söz konusu kişilerin Sözleşme'ye aykırı muamelelere maruz kalmaları konusunda ciddi bir risk altında bulduklarından haberdar olması gerektiğine karar vermiştir.

Söz konusu iki davada, Mahkeme, Polonya'nın, kendisi bakımından **Sözleşme'nin 38. maddesinden** ileri gelen yükümlülüğe (soruşturmanın etkin olarak yürütülmesi için gerekli tüm kolaylıkları sağlama konusundaki yükümlülük) **riayet etmediği** sonucuna varmıştır. Öte yandan Mahkeme, söz konusu iki davada, Sözleşme'nin **3. maddesinin** esas ve usul yönünden (işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelerin yasaklanması), Sözleşme'nin **5. maddesinin** (özgürlük ve güvenlik hakkı), Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel ve aile hayatına saygı hakkı), Sözleşme'nin **13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) ve Sözleşme'nin **6. maddesinin 1. fıkrasının** (adil yargılanma hakkı) **ihlal edildiği** sonucuna varmıştır. Son olarak Mahkeme, birinci başvuran ile ilgili olarak, **Sözleşme'ye Ek 6 No.lu Protokol'ün 1. maddesi** (ölüm cezasının kaldırılması) ile birlikte **Sözleşme'nin 2. maddesi** (yaşam hakkı) ve **3. maddesinin ihlal edildiği** sonucuna varmıştır.

Nasr ve Ghali/İtalya

23 Şubat 2016

Bu dava gayri adli bir "transfer vakası" (veya gizli iade) yani İtalyan vatandaşlarının işbirliği ile Mısırlı imam Abou Omar'ın CIA ajanları tarafından kaçırılması, Mısır'a nakledilmesi ve akabinde, birkaç ay boyunca gizli şekilde tutulması ile ilgilidir.. İlgili şahıs, bilhassa İtalyan makamlarının katılımı ile gerçekleştirilen kaçırılma olayından, transfer edildiği ve tutulduğu sırada maruz kaldığı kötü muamelelerden, devlet gizliliğinin uygulanması nedeniyle söz konusu olaylardan sorumlu olan kişilerin cezasız kalmasından ve İtalyan makamlarının mahkûm edilen Amerikan vatandaşlarının iade edilmesini reddetmesinden dolayı söz konusu kişiler aleyhinde hükmedilen cezaların uygulanmamasından şikâyet etmiştir. Son olarak ilgili şahıs ve -ikinci başvuran olan- eşi, ilk başvuranın kaçırılması ve tutulmasının beş yıldan fazla bir süre boyunca zorunlu şekilde ayrı kalmalarına sebebiyet vermesi nedeniyle özel hayat ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edilmesinden de şikâyet etmişlerdir.

Mahkeme, ilk başvuran ile ilgili olarak, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelerin yasaklanması), Sözleşme'nin **5. maddesinin** (özgürlük ve güvenlik hakkı), Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ve Sözleşme'nin **3, 5 ve 8. maddeleri** ile birlikte Sözleşme'nin **13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Mahkeme, ikinci başvuran ile ilgili olarak, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelerin yasaklanması), Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel ve aile hayatına saygı hakkı) Sözleşme'nin 3. ve 8. maddeleri ile birlikte Sözleşme'nin **13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Mahkeme özellikle, elinde bulunan bütün unsurları dikkate alarak, İtalya makamlarının, başvuranın İtalya'da kaçırılması ile başlayan ve İtalya topraklarının dışına götürülmesi ile devam eden bir olağanüstü teslim etme operasyonunun mağduru olduğundan haberdar olduklarını tespit etmiştir. Somut olayda Mahkeme, davada sorumlu olan kişilerin yaptıkları eylemleri açıklamalarını önlemek amacıyla "Devletin gizliliğine" ilişkin meşru ilkenin kuşkusuz yürütme erki tarafından uygulandığına karar vermiştir. Soruşturma ve yargılama, sorumlu olan kişilerin cezalandırılması ile sonuçlanmamış ve sonuç olarak cezasızlık sağlanmıştır.

Mahkeme Önünde Derdest Olan Davalar

Al Nashiri/Romanya (No. 33234/12)

18 Eylül 2012 tarihinde Romanya Hükümetine tebliğ edilen başvuru

Mevcut davadaki başvuran, *Al Nashiri/Polonya* davasındaki ile aynı başvurudur (yukarıya bakınız/bk. yukarıda). CIA tarafından gerçekleştirilen "olağanüstü bir iade işleminin" mağduru olduğunu ileri süren başvuranın şikâyetleri üç esas sorun ile ilgilidir. Söz konusu sorunlar Amerikan makamlarının elinde bulunmasına rağmen Romanya'da maruz kaldığı kötü muamele, Romanya topraklarından nakledilmesi ve Romanya'nın, ilgilinin maruz kaldığı kötü muameleleri kapsayan koşulları, başvuranın tutulması ve Romanya topraklarından nakledilmesi hakkında etkin bir soruşturma yürütmemesidir.

2012 yılının Eylül ayında, Mahkeme, söz konusu başvuruyu Romanya Hükümetine tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 2. maddesi (yaşam hakkı), Sözleşme'nin 3. maddesi (işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelerin yasaklanması), Sözleşme'nin 5. maddesi (özgürlük ve güvenlik hakkı), Sözleşme'nin 6. maddesi (adil yargılanma hakkı), Sözleşme'nin 8.

maddesi (özel ve aile hayatına saygı hakkı), Sözleşme'nin 10. maddesi (ifade özgürlüğü), Sözleşme'nin 13. maddesi (etkili başvuru hakkı) ve Sözleşme'ye Ek 6 No.lu Protokol (ölüm cezasının kaldırılması) açısından taraflara sorular yönelmiştir.

Mahkeme, 29 Haziran 2016 tarihinde, bu dava kapsamında duruşma gerçekleştirmiştir.

Abu Zubaydah/Litvanya (No. 46454/11)

14 Aralık 2012 tarihinde Litvanya Hükümetine tebliğ edilen başvuru

Mevcut davadaki başvuran, *Husayn (Abu Zubaydah)/Polonya* davasındaki ile aynı başvurandır (yukarıya bakınız/bk. yukarıda). Başvuran bilhassa, daha önce Litvanya makamlarından alınmış bir izin uyarınca, Litvanya'da, CIA tarafından tutulan kişiler için inşa edilen, özel olarak donatılmış olan ve avukatlarının beyanlarına göre, işkence eylemlerine benzer sorgulama yöntemlerinin uygulandığı gizli bir tutukevinde tutulduğunu iddia etmektedir. Akabinde, başvuran Guantanamo Bay'a nakledilmiştir.

2012 yılının Aralık ayında, Mahkeme, söz konusu başvuruyu Litvanya Hükümetine tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 3. maddesi (işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelerin yasaklanması), Sözleşme'nin 5. maddesi (özgürlük ve güvenlik hakkı), Sözleşme'nin 8. maddesi (özel ve aile hayatına saygı hakkı), Sözleşme'nin 10. maddesi (ifade özgürlüğü), Sözleşme'nin 13. maddesi (etkili başvuru hakkı) açısından taraflara sorular yönelmiştir.

Mahkeme, 29 Haziran 2016 tarihinde, bu dava kapsamında duruşma gerçekleştirmiştir.
